

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

**İSTANBUL
ÜNİVERSİTESİ
ÖZEL GEREKSİNİMLİ
ÖĞRENCİLER İÇİN
EĞİTİMDE FIRSAT
EŞİTLİĞİ
UYGULAMALI
EL KİTABI**

İstanbul 2015

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

**İSTANBUL
ÜNİVERSİTESİ
ÖZEL GEREKSİNİMLİ
ÖĞRENCİLER İÇİN
EĞİTİMDE FIRSAT
EŞİTLİĞİ
UYGULAMALI
EL KİTABI**

İstanbul 2015

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

Hazırlayanlar

Uzm. Songül ALTINSAÇLI

Prof. Dr. Resa AYDIN

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

TEŞEKKÜR

Uygulamalı El Kitabı'nın hazırlanmasında emeği geçen Öğrenci Koordinatör Yardımcısı Serdar Kulak'a, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Abdulkadir Emeksiz'e İstanbul Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetim Kurulu Üyeleri Prof. Dr. İshak Keskin, Doç. Dr. Kerem Giray, Yard. Doç. Dr. Mine Kırbaşı'ya, Engelsiz Bilgi Merkezi ile ilgili bölümü hazırlayan Mustafa Özyürek, Didem Akyüz ve Ilgın Aydınlioğlu'na; grafik tasarımını yapan Mahbube Akar'a, öğrencilerimiz için hazırlanan "Özel Gereksinimli Öğrenciler için Eğitimde Fırsat Eşitliği Yönergesi" çalışma komisyonunda destek veren tüm komisyon üyelerine; uygulamada destek veren üniversitemizdeki akademik danışmanlara, öğretim elemanlarına ve idari personele sonsuz teşekkürlerimizi sunarız.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

İçindekiler

İstanbul Üniversitesi Engelli Öğrenci Birimi.....	5
Engellilik Durumuna Göre Gereksinimler	8
Engelsiz Bilgi Merkezi	36
İstanbul Üniversitesi Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin Eğitimde Fırsat Eşitliği Yönergesi	37
Formlar	47
Kaynaklar	54

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ ENGELLİ ÖĞRENCİ BİRİMİ

Engelli Öğrenci Birimi koordinatörlük olarak hizmet vermektedir. İ. Ü. Engelliler Uygulama ve Araştırma (ENUYGAR) Merkezine bağlı olarak çalışan Koordinatörlüğümüz 2003 yılında kurulmuştur.

Amaç

Koordinatörlüğün amacı; İstanbul Üniversitesinde öğrenim gören ve herhangi bir engeli nedeniyle özel gereksinimleri olan öğrencilerin üniversitedeki olanaklara ve hizmetlere eşit erişimlerini sağlamaya ve gelişimlerini destekleyen bir ortam oluşturmaya yönelik çalışmalar yapmaktır.

Görevler

1. Birime başvuran öğrencilerin ihtiyaçlarını tespit etmek ve oryantasyon programı oluşturmak.
2. Fakülte, Yüksek Okul ve Enstitülerdeki Engelli Öğrenci Akademik Danışmanlarıyla iletişim içinde, öğrencilere gerekli olan akademik uyarlamaları belirlemek ve uygulamak.
3. İ. Ü. Rehberlik Danışmanlık ve Sosyal Destek Birimi ile iletişim içinde, öğrencilere psiko-sosyal destek sağlamak.
4. Öğrencilerin üniversite yaşamına uyumunu arttıracak eğitsel, kültürel ve sosyal etkinlikler düzenlemek.
5. İ. Ü. Kariyer Geliştirme Merkezi ile iletişim içinde, öğrencileri staj ve iş olanakları konusunda desteklemek.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

6. İ. Ü. ENUYGAR Merkeziyle iletişim içinde, engellilik alanında bilgi ve duyarlılık düzeyini arttırmaya yönelik seminer, konferans ve eğitimler düzenlemek.
7. Öğrencilerin ihtiyaçlarını belirleyip uygulamaların takibini ve bilimsel metotla izlenmesini gerçekleştirmek.

HİZMETLER

1. İstanbul Üniversitesinde öğrenim hakkı kazanan özel gereksinimli öğrenci listeleri İ. Ü. Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı tarafından ENUYGAR Merkezi Öğrenci Birim Koordinatörlüğüne gönderilir.
2. Kazanan öğrencilere Üniversite Rektörünün mektubu, Engelli Öğrenci Birimi Broşürü ve İstanbul Üniversitesi Özel Gereksinimli Öğrenciler için Eğitimde Fırsat Eşitliği Uygulamalı El Kitabı gönderilir.
3. Öğrencilerin, Yönergede belirtilen hizmetlerden yararlanabilmesi için kazandıkları bölümlerin Fakülte veya Yüksek Okuluna kayıt yaptırdıktan sonra Engelli Öğrenci Birimine şahsen başvuru yaparak, engel durumunu belirten raporu belgelenmesi gerekir.
4. Engelli öğrenci koordinatörü, İ. Ü. Engelli Öğrenci Biriminde öğrenciyi karşılar, hizmetler hakkında bilgi verir.
5. Başvuran öğrenci, "Engelli Öğrenci Hizmet Başvuru Formunu" eksiksiz doldurup imzalar.
6. İstanbul Üniversitesinin tüm Fakülte, Yüksek Okul ve Enstitülerinde, engelli öğrencilere akademik destek vermek üzere Rektörlük tarafından atanmış öğretim üye ve

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

yardımcıları, “Akademik Danışman” olarak görev yaparlar.

7. Engelli öğrenci koordinatörü, başvuran öğrenciye ait “Engelli Öğrenci Bilgi Paylaşım Formunu” doldurarak, Fakülte Dekanlıkları Yüksek Okul ve Enstitü Müdürleri aracılığı ile kapalı zarflarla Akademik Danışmanlara ulaştırır.
8. Özel gereksinimleri doğrultusunda öğrenciye talep ettiği hizmetlerin sunulması, ders ve sınav uygulamalarının özel gereksinimli öğrenci ihtiyaçları doğrultusuna gerçekleştirilmesi konusunda Akademik Danışmanlar ve Öğrenci Koordinatörlüğü ortak çalışmalar yapar.
9. Özel gereksinimli öğrenci ihtiyaç duyduğu uyarlamaların yapılmaması halinde Öğrenci Koordinatörlüğüne e-posta veya dilekçe ile başvurur. Öğrenci Koordinatörü ile birlikte “Özel Gereksinimli Öğrencilere İlişkin Öğretim Üyesi Bilgilendirme Formu”nu doldurup imzalayarak Akademik Danışmanı ve dersin hocasına elden verir.
10. Akademik Danışmanlar sorumlu olduğu öğrenciler için yılda iki kez (güz ve bahar dönemleri) üzere Öğrenci Koordinatörlüğüne rapor gönderirler.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

ENGELLİLİK DURUMUNA GÖRE GEREKSİNİMLER

GÖRME ENGELİ

Görme engeli nedir?

Kalıcılığı olan, görme netliğinin gerekli ve mümkün olabilen bütün iyileştirmelere rağmen giderilmesi mümkün olmayan, kısmi ya da tam görme kayıplarıdır.

Görme işlevinin orta ve ileri derecede bozukluğuna “az görme”; tamamen işlev kaybına ise “körlük” denilmektedir. Fonksiyonları normal olan bir gözden 20/200 oranında daha az gören, çok kısıtlı görme işlevi olan kişiler hukuken “kör” olarak kabul edilmektedir. Görme sorunu olanların sadece %18’i tam kör olarak sınıflandırılmaktadırlar; ancak bunların çoğu açık ve koyu ayırımı yapabilmektedirler.

Görme engeli, az görme ve körlük dışında, tünel görüşü, çift görme, bulanık görme, renk körlüğü, gece körlüğü gibi durumları da kapsayabilir. Bazı kişiler az ışıkta görmede zorlanır, bazıları hız ve mesafe ölçemez, bazıları da ışıktan rahatsızlık duyabilir.

Görme işlev bozukluklarının en sık rastlanan nedenleri arasında kalıtsal retina bozuklukları (Retinitis Pigmentosa- Erken Başlangıçlı Tavuk Karası), kalıtsal ve doğuştan meydana gelen katarakt ve glokom, göz tümörü, göz küresinin küçüklüğü veya yokluğu, albinizm, annenin hamilelik sırasında geçirdiği kazalar, enfeksiyonlar veya çevresel faktörlere bağlı nedenler ile enfeksiyonlara bağlı katarakt sayılabilir.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

İşlev bozukluğunun doğuştan veya sonradan olması kişilerin görme sorunlarına nasıl yaklaştığını oldukça fazla etkilemektedir.

Görme engeli olan öğrenciler nasıl öğrenirler?

Çoğu insan bilgiye erişimde temel olarak görme duyusunu kullanır. Bu duyu sadece okuma yazma için değil, aynı zamanda sosyal iletişim ve gündelik hayatı idame ettirmek için de geçerlidir.

Görme yetisini yitirmek; bireyin sadece özel hayatının değil aynı zamanda eğitim-öğretim hayatının da büyük ölçüde olumsuz etkilenmesine neden olur. Bununla birlikte, görme yetisini yitirmiş pek çok birey azimleri ve kendileri için sağlanan fiziki iyileştirmeler sayesinde başarıyla eğitimlerini tamamlayarak diplomalarını almışlar ve iş hayatına başarıyla katılabilmişlerdir.

Gözleri tamamen görmeyen veya görme bozukluğu olan öğrencilerin eğitim sürecinde işitme ve dinlemenin çok önemli bir yeri vardır. Vücut dilini ve yüz ifadelerini görmedikleri için, bu öğrencilerin başkalarının tutumlarını ancak kulak yoluyla, yani ses tonu ve tınısıyla algılayabildikleri unutulmamalıdır. Görme engeli olan bireylerle konuşurken başı başka tarafa çevirmek, aynı anda kâğıtları karıştırarak ses çıkarmak ve konuşma sırasında anladığını teyit için sözlü iletişim yerine farklı bir hareketle reaksiyon göstermek ilgisizliğe ve yanlış anlamalara yol açabilir.

Ders içeriğini, gereklerini ve sunumunu düşünürken öğrencinin görme seviyesini göz önünde tutmak gerekir. Bazı insanların görüşleri bulanıktır, mesafe ve hız algılayamazlar, bazıları ise benzer renkteki ve şekillerdeki cisimleri ayırmakta zorlanırlar. Bazıları çok yakındakileri görüp orta

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

ve uzun mesafeyi göremezler, bazılarının ise görüş açıları çok dardır. Genelde, görme bozukluğu olan insanların çoğunun belli bir görme kapasitesi vardır, hiçbir şekilde göremeyenlerin oranı oldukça (%4 mertebesinde) düşüktür.

Artık günümüzde ders içeriklerinin büyük bir kısmı görsel olarak sunulmaktadır. Dolayısıyla görme bozuklukları olanlar özellikle aşağıdaki durumlarda diğer öğrencilere göre sıkıntı yaşayabilirler:

- Eğitim verilen yere gidip gelmede, bina içerisinde yolunu bulmada.
- Tepegöz sunumu, dia gösterisi, şemalar, temel gözlemlerin takibinde ve internet aracılığı ile erişilen ders içeriklerine erişimde.
- Teorik işlenen derslerde not tutmada.
- Uygulama derslerinde ve geziler sırasında gözlemlerini kayıt etmede.
- Kütüphane kullanırken kitap bulma, kitap alma ve iade etme konularında.

Görme engeli olanlar için yardımcı teknolojiler

Görme bozuklukları ve sorunları olanlar aşağıda sıralanan yardımcı teknolojilerden faydalanabilirler:

Ekran büyüteçleri: Ekran büyüteçleri, genel olarak az görebilen kullanıcılar için geliştirilen ve ekrandaki metni çeşitli oranlarda büyütebilen bir yazılımdır. Kullanıcı, odak noktasını ekranın istediği bölümünde gezdirerek büyütebilir; böylelikle daha rahat görebilir ve duruma göre okuyabilir. Bazı ekran büyüteçleri, ekranın istenilen bölümüne yakınlaştırılıp uzaklaştırabilme özelliğine sahiptir.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

Ekran okuyucuları: Grafik ve metinleri sözlü anlatıma çeviren yazılım programlarıdır. Bu programlar kontrol butonları, menüler, grafikler, resim metinleri, normal metinler ve noktalama işaretleri dâhil ekranda görünen her şeyi sözlü anlatım haline çevirerek okuyabilen yazılımlardır.

Ses tanıma sistemleri: Konuşma-tanıma sistemleri olarak da anılmakta ve kişinin fare veya klavye kullanmadan bilgisayara sözlü komut vermesine olanak tanımaktadır.

Konuşma birleştiricileri: Konuşma birleştiricileri konuşma sentezleyicileri ya da metni konuşmaya dönüştürücü (TTS) olarak da anılmaktadırlar. Ekranı yansıyan bilgileri kelime, numara ve işaret olarak algılayarak bunları konuşmaya dönüştürürler. Görme yetisini yitirmiş bir kimse, konuşma birleştiricileri kullandığında yazdıklarını anında işiterek gerekirse düzeltme yapabilir.

Yenilenebilir Braille ekranları: Bilgisayar ekranındaki dokunma duyusuyla algılanabilen çıktıya dönüştürür. Kullanıcı parmaklarıyla Braille olarak yazıları okur, bir sonraki metne geçince otomatik olarak yazılar yenilenir.

Braille kabartmalı yazıcılar: Bilgisayar metnini Braille çıktısına dönüştürür. Braille çeviri yazılımları sayesinde kelime işlem programlarında hazırlanmış veya taranmış metinler Braille'e dönüştürüldükten sonra bunlar özel kabartmalı yazıcıda basılıp kullanıcı tarafından okunabilmektedir.

Konuşan kelime işlemciler: Konuşma birleştiricilerini kullanarak klavyede yazılanları sesli hâle dönüştüren yazılımlardır.

Büyük puntolu kelime işlemcileri: Ekran büyütme işlemine gerek duymaksızın kullanıcının her şeyi büyük puntolarla okuyabilmesine olanak verir.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

Diğer yardımcı olanaklar

Okuyucu eleman: Metinleri okuyup kayda alır; böylece kişi istediği vakit kaydı dinleyebilir.

Ders notu kayıt elemanı: Görme zorluğu yaşayan bireyler, kayıt elemanları sayesinde öğretim üye ve yardımcılarının anlattıkları dersleri dinlemeye odaklanabilir, aynı zamanda ders notu tutma derdinden de kurtulur.

Sınav sorularını cevaplamada yardımcı eleman: Sınav sırasında görme sorunu olan kişinin yanında bulunarak sadece onun söylediklerini kaleme alır, hiçbir şekilde konuya müdahale etmez.

Özel gereksinimli öğrenciler nasıl desteklenir?

Eğitim ortamı

- Bireyler için binalarda yollarını bulmalarını kolaylaştırmak, malzemeleri ve öğrenme kaynaklarını tanıtmak için oryantasyon programları hazırlayın.
- Bireylerin ihtiyacına göre aydınlatmayı düzenleyin. Genelde iyi aydınlatma önemlidir ve fayda sağlar ancak bazı bireyler için fazla ışık veya özellikle parlak yüzeylerden yansıyan ışık rahatsızlık yaratabilir. Görme bozukluğu olan veya kısmi görme sahibi kimselerde parlak ışığa karşı duyarlılık (foto fobi) olabilir.
- Fondan gelecek gürültü ve sesi mümkün olduğunca en aza indirin; konuşurken açık seçik konuşmaya özen gösterin.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

Öğrenme kaynakları

- Görme engeli olan öğrencilerle ilgili yardımcı teknoloji desteği İ. Ü. Engelsiz Bilgi Merkezi tarafından sunulmaktadır. Bu konuda Engelli Öğrenci Koordinatörlüğü aracılığıyla veya Engelsiz Bilgi Merkezine direkt olarak destek talebinde bulunabilirsiniz.
- Dönüştürülmüş baskı ve sesli kayda çevrilmesi söz konusu olan yazılı malzemeleri önceden teslim edin.
- Açık ve basit şekilde hazırlanmış, mat kâğıda basılmış ve renk ve ton olarak ve kontrastı yüksek seçilmiş yazılı malzemenin anlaşılması daha kolaydır. Font olarak Arial 14 punto seçilmesi netlik açısından faydalı olur. Beyaz veya sarı kâğıt üzerine siyah baskı normalde en kolay okunandır, ancak öğrencinin kişisel tercihi de göz önüne alınmalıdır.
- Sayfa düzeninde sadelik önemlidir.
- Önemli yerleri vurgulamak için renk ve görüntü kullanılabilir.
- Yazıyı desenli fon üzerine hazırlamamaya özen gösterin.
- Yazmak için çizgili kâğıt çeşitleri bulundurun. Basılı kâğıtların rengini öğrencinin tercihi doğrultusunda seçin.
- Kimi öğrenci sınıfta konuşulanları ve bazı düşünceleri sonradan tekrar dinlemek üzere bir kayıt cihazı veya diktafon kullanmayı tercih edebilir.
- Görsel eksikliklerini kapatabilecek yöntemleri öğrencinin kendisiyle görüşün. Örneğin satırları veya paragrafları ortaya çıkarmak için kartondan pencereler keserek öğrenci-

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

nin ana kavramlara ve temel bilgilere odaklanabilmeleri sağlanabilir.

- Cetvel veya çerçeve kullanarak gözün bir satırdan diğerine kolayca takip etmesi sağlanabilir.

Ders sunumu

- Beyaz tahta, tepegöz veya PowerPoint sunumunda her zaman yazılanları bir de yüksek sesle okuyun; kullandığınız grafik, şema, resim, kısaltma veya videoları mutlaka detaylı bir şekilde açıklayın.
- Beyaz tahta kullanırken turuncu veya kırmızı yerine mavi veya siyah kalem tercih edin ve parlak yüzeylerden gelecek yansımaların rahatsızlık verebileceğini de göz önünde tutun.
- Grup tartışmalarında kişilerin kendilerini tanıtmalarını sağlayın. Görme bozukluğu olan bireylerin hazırlık yapabilmeleri için, dağıtılacak malzemeleri önceden verin.
- Kör veya kısmi kör kimselerin özel sınav veya değerlendirmeye tabi tutulmaları gerekebilir. Örneğin sınav kâğıtlarının Braille olarak hazırlanması, kendilerine ayrılmış özel bir odanın düzenlenmesi, normalden fazla sınav süresi verilmesi, yazılı sınavlar için okuyucu veya yazıcı eleman sağlanması gibi özel sınav düzenlemeleri yapmak gerekebilir.

Pratik öneriler

- Tüm düzen değişikliklerinden öğrencinin haberdar olmasını sağlayın, zira yeni düzenlemelerin ilan edildiği pano ve duvarlara asılmış bildirileri görememiş olabilir. Ayrıca, ilgili öğrencilerin cep telefonuna yeni

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

düzenlemeleri SMS yoluyla bildirmek bu konudaki en etkili yöntemlerden birisidir.

- Kısmı görme sahibi öğrencilerden en çok nasıl rahat ettiklerini öğrenin, zira her birinin gereksinimleri çok farklı olabilir.

Nezaket kuralları

- Günlük ortamlarda birisiyle tanıştığınız zaman kendinizi açıkça tanıttın, keza yanınızdakileri tanıştırdığın size göre buldukları konuları da belirtin.
- Hemen karşınızdakinin yardımınıza muhtaç olduğunu varsaymayın. Görme engelli birisine yardım etmek istediğinizde, ilk önce ne yapabileceğinizi sorun (normalde kolunuza girmesini önerebilirsiniz). Koluna girip yönlendirmek yerine sizin kolunuza girmesine izin verin ve bu yöntemle onlara rehberlik edin.
- Birisini yönlendirirken açık seçik anlatımda bulunun. Örneğin “dikkat basamak var,” yerine “dikkat aşağıya inen bir tane basamak var” demek daha açıklayıcı olur.
- Birisine yer verirken ne yapmakta olduğunuzu anlatıp, o kimsenin elini koltuğun veya sandalyenin koluna ya da arkasına doğru yönlendirin ki nereye oturacağını el yordamıyla kolayca bulabilsin.
- Topluluk içinde konuşmalarda o kimseye hitaben konuştuğunuzda adını söyleyin.
- Sohbeti bitirdiğinizde ya da o kimsenin yanından ayrılırken ona haber verin; onu kendi kendine konuşur halde bırakmayın.
- Daha önce bulunmadıkları bir mekâna görme engelli birisini alırken mekânla ilgili bilgi verin. Konumu (şekli, büyüklüğü, pen-

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

cereleri, kapıları) ve içerde bulunanlar (insanlar, eşyalar) hakkında kendisini bilgilendirin.

- Kapıları ya ardına kadar açın veya tam kapalı tutun.

Akademik danışmana öneriler

- Öğrenci ile iletişime geçerek -durumu ile doğru orantılı olarak- sahip olduğu ses kayıt cihazı veya yardımcı bilgisayar teknolojileri ile ilgili bilgiler alındıktan sonra öğrencinin ders materyallerine ulaşması konusunda gerekenleri yapın. Dersleri kaydetmek için sahip olduğu ses kayıt cihazına izin verilmesini sağlayın, ders notlarının PowerPoint sunumlarını ders öncesinde erişilebilir formatta paylaşılmaya uygun hale getirin.
- Öğrencinin talebi doğrultusunda istenilen sınav tipini uygulayın. Kitaplarının okutulması, özel sınav kâğıtlarının bastırılması şema, grafik şekil içeren sorular olduğu takdirde ve ek süre verilmesi konusunda Engelli Öğrenci Birimi ile iletişime geçin.
- Görme engeli olan öğrencinin öğrenim gördüğü alanda yeterliliği olan bir kişinin, dersin hocası ya da kurumun sorumluları ile iletişime geçerek görme engeli olan öğrenciye sınav esnasında yardım için görevlendirilmesini sağlayın.

HAREKET ENGELİ

Hareket engeli nedir?

Kas ve iskelet sisteminde işlev kaybına bağlı olarak ortaya çıkan, kişinin kendini veya bir objeyi hareket ettirebilmesi temeline dayanan mobilite sorunlarını ifade eder.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

Hareket engeli olan bir kişi, günlük yaşamda ellerini kullanarak bir şey tutma, kaldırma veya taşıma, yürüme, merdiven çıkma veya denge ile ilgili zorluklar yaşayabilir. Yürüme güçlüğü olan kişiler yürümeyi kolaylaştıran yardımcı araç veya gereçler veya tekerlekli sandalye kullanabilirler.

Hareket engeli birçok nedenden kaynaklanabilir. Bunlar kalıcı veya geçici olabileceği gibi aralıklarla da ortaya çıkabilir. Doğuştan itibaren bireyin hayatı boyunca ortaya çıkabilen hareket engelinin nedenleri arasında kalıtsal ve metabolik gelişim bozuklukları, serebral palsy, spina bifida, kas hastalıkları, kalıtsal nöropatiler sayılabilir. Sonradan ortaya çıkan eklem romatizması, multipl skleroz, omurilik yaralanması, travmatik beyin yaralanması, amputasyon, kanser gibi durumlar da kas ve iskelet sisteminin işlevlerini olumsuz etkileyerek hareket engeli yaratabilirler.

Hareket engeli yaratan etmenler merkezi sinir sisteminin farklı bölümlerini etkileme durumlarına göre çeşitli olumsuzların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu etmenler algılama, anlama, hafıza, görme, işitme, konuşma ve dil, denge ve koordinasyon gibi işlevlerin etkilenmesine neden olabilir.

Hareket engeli olan bir öğrenci, günlük yaşamında diğer kişilere göre bazı işler için daha fazla zaman ve efor ayırmak ve normalden daha fazla düşünerek hareket etmek zorunda kalabilir. Örneğin üniversite yerleşkelerinde tekerlekli sandalye güzergâhı yayalara göre daha dolambaçlı olabilir. Bir dersten bir derse veya bir binadan diğerine gitmeleri daha fazla vakit alabilir; ders aralarını diğer öğrenciler gibi değerlendirmek yerine bu zamanı bir yerden bir yere gitmek için harcamak durumunda kalabilirler; öğlen aralarında yemekhaneye kadar gidip gelecek zamanları

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

olmayabilir. Bütün bunların neticesinde hareket engeli olan öğrenciler diğerlerine göre daha fazla yorgunluk sergileyebilirler.

Hareket engelli öğrenciyi nasıl desteklenir?

- İlk ders başlamadan önce öğrenciyle özel ihtiyaçlarını konuşmak için belli bir zaman ayırın.
- El becerileriyle ilgili sorunlar yaşayan, sınıf ödevleri ve sınavlar için uyarlanmış klavye veya ses tanıma programı gibi destekleyici teknolojilere gereksinim duyan öğrencilerin bu tür ihtiyaçlarını karşılayın.
- Not tutmakta, yazmakta zorlanan öğrencilere ders notlarını, görsel sunumu ve derste dağıtılacak materyali ders oturumundan önce verilmesini sağlayın.
- Sınıf içinde yapılan çalışmalar için öğrencinin yazma hızını dikkate alın. Bu nedenle, verilen ödevleri kısaltın veya ek süre verin.
- Sınavlarda ek zaman tanıyın.
- Bazı dersler not tutmak ve sınavlarda soruların cevaplanması için gerekli not tutucu ve yazıcı eleman sağlayın.
- Öğrenciye bir noktadan bir noktaya gitmesi için gerekli zamanı tanıyın.
- Eğitim için kullanılan mekânların bu öğrenciye ulaşılabilir konumda olup olmadığını araştırın. Mekâna gelişin ve girişinin tekerlekli sandalye kullananlar için uygunluğundan ve oturma düzeninin elverişli olduğundan emin olun. Ağır kapılar ve yüksek eşikler bu öğrenciler için ciddi engel teşkil eder. Öğrencinin hareket edeceği yerleşke güzergâhının ne kadarının açık alanda, ne

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

kadarı kapalı mekânlarda olduğunu kontrol edin. Yağmur yağması gibi durumlarda öğrencinin sınıfa ulaşması daha uzun sürecek ise buna hazırlıklı olun.

- Tekerlekli sandalye kullananların girdiği mekânlarda düzenlemelerin duyurulduğu bildirimleri hareket engeli olan bireylerin görebilecekleri yerlere asılmasını sağlayın.
- Araç gereç ihtiyacı, derslikte öğrenci için özel bir yer ayrılmasının ve belli bir oturma düzeneği sağlanmasının gerekliliği konularını kontrol edin.
- Sınav düzenlemesi yaparken şunları unutmayın:
 - Bu öğrencinin daha fazla zamana ihtiyacı olacak mı?
 - Herhangi bir şekilde yazıcıya ihtiyacı var mı?
 - Saha çalışmaları, eğitim çalışmaları, laboratuvar çalışmaları ne şekilde gerçekleştirilebilir?
 - Öğrencinin bir yardımcıya ihtiyacı olacak mı?

Nezaket kuralları

- “Tekerlekli sandalyeye bağımlı” terimini kullanmayın. Tekerlekli sandalye hareket problemi olan kişiler için bir bağımlılık durumu değil, tam tersine onları özgürleştiren, hareket etmelerini kolaylaştıran bir araçtır. “Tekerlekli sandalye kullanan” demek daha doğru olur.
- Tekerlekli sandalyeye yaslanmak, üzerine abanmak, koluna tutunmak kabul edilebilir davranışlar değildir. Tekerlekli sandalye o

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

kişinin özel alanıdır ve ona göre uygun şekilde davranmak gerekir.

- O kişinin izni olmadan kendisine ait yardımcı cihazlara (örneğin koltuk değnekleri) dokunmayın.
- Tekerlekli sandalyedeki bir kimseyle konuşurken mümkünse onunla göz hizasında konumlanın. Ama bu demek değildir ki yanına çömelerek konuşun, çünkü bu da aşağılayıcı bir davranış olabilir. Bu durumda en iyi davranış şekli hareket engeli olan öğrencinin karşısında bir sandalyede oturarak konuşmaktır.

Akademik danışmana öneriler

1. Ders öncesinde öğrenci ile ders notlarınızı paylaşın.
2. Uygun mobilyaların bulunduğu erişebilir sınav salonları seçin.
3. Bilgisayar kullanımına izin verin.
4. Ek süre verin.
5. Öğrencinin ayrı bir derslikte sınava girmesini sağlayın.
6. Yardımcı bilgisayar teknolojilerin kullanımına izin verin.
7. El becerileri konusunda sorun yaşayan öğrenciler için gerekli düzenlemeler konusunda Engelli Öğrenci Birimiyle iletişime geçin.

İŞİTME ENGELİ

İşitme engeli nedir?

İşitme engeli, sesleri fark etme ya da algılama yeteneğinin tamamen ya da kısmen zayıflamasıdır. İşitme engelli kişi tek veya iki kulağında tam

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

veya kısmi işitme kaybı olan kişidir. İşitme cihazı kullananlar da bu gruba girmektedir.

İşitme engeli olan öğrencilerin; duyma kaybının derecesine, başlangıç yaşına, kullandıkları dil veya iletişim sistemine (konuşma, işaret dili ve/veya dudak okuma), kullandıkları işitme cihazına ve/veya kullandıkları ses hacmini artırıcı sistemlere göre farklı düzenlemelere ihtiyacı vardır.

İşitme sorunları olan öğrenciler bilgiye erişmek ve öğrenmek için görme yetilerini kullanmak durumdadırlar. İletişim, öncelikle dudak okuma veya işaret dili şeklinde görsel olacaktır. Bazı öğrenciler telsiz mikrofon veya işitme cihazı kullanabilirler. Ayrıca işitme engelli öğrencilerin, aynı yabancı bir dil gibi, ülkeden ülkeye farklı işaret dilleri kullanmalarının söz konusu olduğunu unutmayın.

Pek çok işitme engeli veya işitme zorluğu çeken öğrenci, -diğer iletişim araçlarını kullansa bile- ek olarak işitme cihazı da kullanabilir. Bunlar sesi yükselttiği için faydalıdırlar; ancak, aynı zamanda çevrenin seslerini yükseltmeleri yüzünden işitme engeli olan bireyler için sorun yaratabilir.

Nasıl desteklenmelidir?

- Gözlerini dinlemek için kullanan insanlar hem not tutup hem dudak okuma veya bir işaret dili çevirmenini takip etmeyi aynı anda yapamazlar. Bu nedenle onlara hazır ders notları vermek veya ders sırasında not tutan öğrencilerden fotokopi sağlamak gerekir.
- Tahtaya yazı yazarken sınıfa sırtınız dönük halde konuşmayın. İşitme engelli öğrenci sürekli olarak yüzünüzü göremeyecekse ders anlatırken sınıfta gezinmeyin.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

- Önemli duyurular, temel kavramlar ve yeni teknik kelimeler tahtaya yazılmalı veya basılı olarak öğrencilere dağıtılmalıdır.
- Konuşma bozukluğu ve anlaşılamayan konuşma tarzının bir kimsenin zekâsını veya kavrayışını yansıtmadığını unutmayın.
- Öğrencileri sınıfta tartışmalara katılmaya teşvik edin.
- İyi iletişimin kurulabilmesi için sabırlı, nazik ve dostça yaklaşın.
- İşitme engelli öğrencilerin dilbilgisi sorunları olabileceğini unutmayın.
- Eğer çevirmen kullanılıyorsa, çevirmeni, öğrencinizle görüşerek sınıftaki diğer öğrencileri rahatsız etmeyecek bir yere konumlandırın.
- Bazı öğrencilerin dersi kaydetmeleri gerekebilir, bazılarının yazıcıya veya çevirmene ihtiyacı olabilir. Çevirmene zaman tanıyın, çeviri sırasında zaman geçişlerine dikkat edin. Örneğin soru sorduğunuzda o öğrencinin algılama zamanı ve cevap verme süresini hesaplayın. Uzun derslerde çevirmene nefes aldirmek için kısa aralar vermeniz gerekebilir, çünkü bu oldukça yorucu bir iştir.
- Grup çalışmaları işitme engelli kimselere zor gelebilir. İşaret dili çevirmeni olmadığı sürece duyamadıkları için kimin konuştuğunu takip edemeyecekler; böylece, dudak okumakta çok zorlanacaklardır. Mikrofonu elden ele gezdirmenin faydası olabilir ama yine de diğer öğrencilerin söz alırken işaret vermeleri gerekir.
- Çevirmen şart ise öğretmenin bunu dikkate alarak dersin temposunu ona göre ayarlaması gerekir.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

Nezaket kuralları

- Dudak okuyan biriyle konuşurken (ki on kelimeden üçü okunabilir) şunlara dikkat edin:
 - Karşınızdakine doğrudan bakın.
 - Normal konuşma ritminden biraz daha yavaş konuşun.
 - Konuşmanızı yüz mimikleri, vücut dili ve el kol hareketleriyle destekleyin.
 - Konuşurken başınızı mümkün mertebe oynatmayın.
 - Konuşurken ağzınızı elinizle kapatmayın, sigara içmeyin, bir şey çiğnemeyin.
- Karşınızdakinin iletişim kurma becerileri hakkında varsayımda bulunmayın. Her zaman karşınızdakinin ne tür iletişimi tercih ettiğini sorun. Eğer anlaşılmayan bir şey varsa en son çare olarak yazmayı deneyin.
- Konuşurken yüzünüze yeterli ışık gelmesini sağlayın.
- Aracı olarak işaret dili çevirmeni kullanıyorsanız, mutlaka konuşurken yüzünüzü işitme engelliye dönük olarak konuşun.
- Unutmayın bağırmanın bir faydası yoktur. Ses yükseltmekle karşınızdakinin bazı ses frekanslarına erişmesini sağlayamazsınız.
- Konuşmak istediğiniz vakit işitme engelli kimsenin size baktığından emin olun, eğer bakmıyorsa nazikçe dikkatini çekin.
- Fondaki sesleri en azda tutmaya gayret edin.
- Grup çalışması için ayrı oda sağlamayı tercih edin.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

Akademik danışmana öneriler

1. Ders anlatırken öğrencinin yüzüne dönük olarak anlatın.
2. Konuşma temponuzu biraz düşürün.
3. Konuşurken mimik ve beden dilinizi de kullanın.
4. Başınızı sabit tutun.
5. Yüzünüzün aydınlıkta olduğuna dikkat edin.
6. Öğrenci işitme cihazı kullanıyorsa, cihazın dersin anlatıldığı ortamda nasıl çalıştığı konusunda öğrencinizle konuşun ve gerektiğinde Engelli Öğrenci Birimiyle iletişime geçin.

KONUŞMA VE DİL ENGELİ

Konuşma ve dil engeli nedir?

Konuşma ve dil engeli konuşma işlevlerindeki bozukluktur. Konuşma işlevi bozukluğu; herhangi bir nedenle konuşmanın hızında, akıcılığında veya ifadesinde bozukluk veya ses bozukluğu şeklinde meydana gelebilir.

Konuşma ve dil engeli olan kişiler; işittiği halde konuşamayanlar, gırtlığı alınanlar, konuşmak için alet kullananlar, kekemeler, afazi veya dizartiri (kafa travması veya dejeneratif hastalıklar gibi sebeplerle beyinde oluşan hasar sonucunda meydana gelen dil bozukluğudur), dil -dudak-, damak ve çene yapısında bozukluk olan kişilerdir.

Bazı öğrenciler konuşarak iletişim kurmakta güçlük çekerler. Bunun nedenleri sesleri telaffuz etmekten, düşünceleri sözlü veya yazılı kelimelere dökme zorluğuna (disfazi) kadar çok çeşitli etkenlere dayanmaktadır. Söz konusu sorun ilk başta açıkça belli olmayabilir. Çünkü kimi bireyler somut konuları ifade etmekte zorlanmazken so-

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

yut konularda ciddi sıkıntı çekebilirler. Bazıları ise, kekemelik gibi, hemen belli olur.

İletişim sıkıntılarının nedenleri bilinmiyor olabilir veya serebral palsi gibi bir hastalıktan ötürü yüz adaleleri etkilenmiş olabilir.

İletişim, özellikle de sözlü iletişim öğrenme için oldukça önemli bir unsurdur. Bu konudaki zorluklar hem bireyi yalnızlığa iter hem de onlar için bir stres kaynağıdır.

Nasıl desteklenebilir?

- Öğrencinin potansiyelini tanıyın. Unutmayın ki sorun zekâsıyla ilgili değil, konuşma yetileriyle ilgilidir.
- Bu tür sorunları olan öğrenciler bireysel derslerde veya grup çalışmalarında başka öğrencilere göre daha fazla zorlanabilirler. Özgüvenlerini sağlamak için onlara vakit tanımak gerekir. Eğitimciler bu dönemde kısa cevaplar gerektiren sorularla öğrenciyi alıştıracaklardır.
- Stres işi daha da zorlaştıran bir şeydir. Öğrenciye destek verin onu yüreklendirin.
- Birisini konuşmada zorlanırken izlemek rahatsızlık verebilir. Sakin olun, acele etmeyin ve o kimsenin dudaklarını okumaya çalışın.
- Sözlü anlatım ve tartışma için değerlendirilme yapılacaksa öğrenciye göre ayarlama yapmak gerekebilir.
- Öğrenciye grup çalışmasında diğer öğrencilerden destek almak isteyip istemediğini, sizin bunu onlara iletmenizi isteyip istemediğini sorun. Öğrenci bunu kendisi açıklamak isteyebilir; ancak bunu önceden netleştirmek gerekir.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

Nezaket Kuralları

- Sabırlı olun. Karşınızdakinin söylemek istediklerini tamamlamasını bekleyin.
- Kimi insan cümlelerinin tamamlanması konusunda yardıma açıktırlar. Öğrencinin bu konudaki tercihini öğrenin.
- Bazı öğrenciler bilgisayar veya konuşma dönüştürücüsü kullanarak iletişim kurmayı tercih edebilirler. Bu isteğe olumlu cevap verin.
- Dilde algı zorlukları çekenlere, soruları veya talimatları yavaş anlayacaklarından, onlara bilginin içselleştirilmesi için zaman tanıyın.

Akademik danışmana öneriler

1. Sözlü ödev ve sınavlarda öğrencinin konuşma potansiyelini göz önüne alın.
2. Gereken durumlarda Engelli Öğrenci Birimi ile iletişime geçin.

RUHSAL VE DUYGUSAL ENGEL

Ruhsal ve duygusal engel nedir?

Duygu, düşünce ve davranışlardaki normalden farklı görüntüler nedeni ile günlük yaşam aktivitelerini tamamlamada, kişiler arası ilişkilerini devam ettirmede güçlük yaşama durumudur.

Endişe ve depresyondan başlayarak strese dayalı hastalıklar, yeme bozuklukları ve şizofreniye kadar değişen farklı psikiyatrik hastalıkları kapsar.

Her ne kadar herkes ara sıra stres veya mutsuzluk dönemlerine giriyorsa da, bazılarının bu dönemlerle baş etmesi mümkün olmayabilir; ciddi fiziksel veya davranışsal sorunlar yaşanabilir. Bazıları için ise, kimyasal dengelerin bozulması veya tıbbi sorunlar (saldırganlık, içine kapanma

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

veya birtakım obsesyonlar gibi) davranış değişikliklerine yol açabilir.

Bazı insanlarda Asperger Sendromu gibi ruhsal ve duygusal türden sorunlar doğuştan olabilir; kimisi ise depresyona girmek gibi sonradan rahatsızlanır. Bazen durum geçicidir ve ilaç tedavisiyle, dinlenmeyle veya terapiyle düzelir. Ancak bu tür rahatsızlıklar bazen uzun vadeli ve o kişi kimi zaman sağlıklı, kimi zaman da rahatsız olarak hayatını sürdürür.

Ruhsal sıkıntıları olan insanların çoğu özgüven sorunları yaşarlar. Eğitimcilerin bunun farkında olmaları ve öğrencinin kendine güvenini kuvvetlendirmeleri eğitimlerine de fayda sağlayacaktır.

Nasıl desteklenebilir?

- Ruhsal sorunları olan öğrenciler kendilerini anlamayan insanlar tarafından dışlandıklarını hissederler. İyi bir iletişim ve yüreklendirme son derece faydalı olacaktır. Kendisinin en rahat edeceği ortamı tespit etmek için, konunun öğrenciyle bire bir ve detaylı bir şekilde görüşülmesi gerekir.
- Kimi zaman insanlar ya işin gereğini anlamadıkları için ya da işin gereğini yapamayacaklarını düşündükleri için aşırı derecede içlerine kapalı veya tam tersi, etrafı rahatsız edermiş gibi görünürler. Bu durumun farkında olmak eğitimcilerin konuya müdahale etmelerine ve başarısızlık döngüsünü kırmalarına olanak tanır.
- Bazen öğrencilerin yeni duruma uyum sağlamaları, özgüvenlerini geliştirip yeteneklerini ortaya koymaları zaman alır. Bunun için öğrencilere zaman tanımak, olanak sağlamak gerekir.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

- Değerlendirme, özellikle de ödev ve sınav gibi resmi değerlendirme herhangi bir öğrenci için stres yaratır. Bu durumda öğrenci düşük performans sergileyebilir. Alıştırma, deneyim ve yüreklendirme ile bu endişeler giderilebilir.
- Ruhsal sorunlar yaşayan öğrenciler için sunulabilecek en faydalı hizmetlerden birisi de bireysel danışmanlıktır.
- Ara sıra ilaç tedavisi alan öğrenciler uyku hali ve uyuşukluk gibi birtakım yan etkilerden rahatsız olabilirler. Bu durum öğrenci performansını etkileyecek bir durum ortaya çıkarttığı için, durumun eğitimci olarak bilinmesinde fayda vardır. Aynı zamanda eğer derste tehlike içeren etkinlik veya maddeler yer alıyorsa risk değerlendirmesi yapılması önerilir.

Nezaket kuralları

- Öğrencinin mahremiyetine saygı gösterin, onun rahatsızlığını başkalarının yanında konuşmayın.
- Onun devamsızlığını veya davranışlarını sınıfta konu haline getirmeyin. Sabırlı ve sakin davranın.
- Bazı öğrencilerin ilaç alma, kendine iğne yapma gibi özel sağlık işleri için kendine özel bir yere ihtiyacı olabilir; bazılarının gün içinde dinlenecek yere ihtiyacı olabilir. Bu ihtiyaçların karşılanması için çözümler üretin.

Akademik danışmana öneriler

- Öğrencinin davranış değişiklikleri ve devamsızlıklarını fark ettiğinizde Engelli Öğrenci Birimiyle iletişime geçin.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ

Öğrenme güçlüğü nedir?

Öğrenme zorlukları tamamen kişiye özeldir ve her zekâ seviyesindeki insanlar arasında görülebilir. Bu değişik şekillerde ortaya çıkabilir. Örneğin; kimisi imlâ sıkıntısı çeker, kimisi ise yazma, okuma hızı, kavrama, sayı sayma, organizasyon becerileri, zaman / mekân algılaması, sosyal ortamlara uyma sorunları gibi pek çok sıkıntı çeker. Stres bu zorlukları daha da belirginleştirir, uyandırır ve yüzeye çıkarır. Hem öğrenci için hem de eğitmen için işin en zor kısmı da öğrenme güçlüğüne sahip öğrenci performansının zaman içinde süreklilik göstermemesidir.

Öğrenme güçlüğüne örnekler:

Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (ADHD): Çocukta yedi yaşından önce başlayan, en az iki ortamda (ev - okul) altı ay süreyle yaşına ve gelişim seviyesine uygun olmayan dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik, hiperaktivite ve dürtülerini kontrol edememe veya unutkanlık belirtileriyle görülen bozukluktur.

Otizm ve benzeri sendromlar: Kişinin sosyal etkileşimine ve iletişimine zarar veren, sınırlı ve tekrarlanan davranışlara yol açan beynin gelişimini engelleyen bir rahatsızlıktır.

Disleksi (öğrenme bozukluğu): Dinleme, konuşma, okuma, yazma, akıl yürütme ile matematik yeteneklerinin kazanılmasında ve kullanılmasında önemli güçlüklerle kendini gösteren bir öğrenme bozukluğudur.

Dispraksi: Hareketleri bilinçli bir şekilde sıralamayı zorlaştıran bir öğrenme engelidir.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

Nasıl desteklenebilir?

- Bazı disleksili öğrenciler ses tanıma yazılımlarından (Simply Speaking Gold veya Dragon Dictate'in son yazılımları gibi) oldukça fazla faydalanabilmektedir. Ancak bunların kullanımı hem eğitim hem de tecrübe gerektirir.
- Derlerde PowerPoint sunumu, tepegöz, şekiller, grafikler, tablolar, zihin haritaları ve şemalar kullanılması tercih edilmelidir.
- Mümkün olduğunca derslerin açık seçik özeti ya yazılı ya da ses kaydı biçimde öğrencilere verilebilir; her dersin bir zihinsel şeması çıkarılabilir.
- Mümkün olduğunca açık soruların sorulması tercih edilmelidir. Soyut, iddialı soru sorma teknikleri öğrencinin kafasını karıştırır. Temel kavramlar, mesleki terimler, teknik deyimler yazılı olarak dağıtılabilir.
- Disleksili birçok genç aynı zamanda kendine güven ve özsaygı sorunları yaşar. Onların olumlu teşvike çok ihtiyaçları vardır.
- İleride yazıya geçirilmek üzere derlerde ve seminerlerde teyp ve dijital kayıt cihazlarının kullanımına izin verilebilir.
- Bu tür sorunları olan öğrenciler görünürde engelli gibi görünmeyebilirler; ancak ilk bakışta engelli gibi görünmeyen bu öğrencilerin ihtiyaçlarına eğitimcilerin duyarlı olmaları gerekir.

Nezaket kuralları

- Diğer öğrencilerin önünde bu kimsenin sorunlarını tartışmayın. Öğrencinizin mahremiyetine saygı gösterin.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

- Özel destek ihtiyacı olan öğrencilerinizi konu etmeyin.
- Öğrenci ile iletişime geçerek durumu ile doğru orantılı olarak; öğrencilerin yapabilecekleri hakkında bilgi alın.
- Ders öncesinde öğrenci ile ders notlarınızı paylaşın.
- Bilgisayar kullanımına izin verin. Ek süre verin, öğrencinin ayrı bir derslikte sınava girmesini sağlayın.
- Yardımcı bilgisayar teknolojilerin kullanımına izin verin.
- Dikkat dağıtıcı unsurları olabildiğince engelleyin. Derslerde birden çok duyuya hitap eden bir öğretim stili kullanın.
- Öğrenme ile ilgili güçlük çektiğini gözlemlediğiniz bir öğrenciniz olduğunda Engelli Öğrenci Birimi ile iletişime geçin. Daha önce belirlenmemiş bir özel öğrenme güçlüğü'nün tespit edilmesi de söz konusu olabilir.

SÜREĞEN (KRONİK) ENGELLİ

Süreğen engel nedir?

Süreğen (kronik) engelli, kişinin doğuştan gelen, ya da bir hastalık sonucunda ortaya çıkmış süreklilik arz eden tıbbi bir rahatsızlık durumudur.

Süreğen engellilik, öğrencinin çalışma kapasitesi ve fonksiyonlarının engellenmesine neden olan, sürekli tedavi gerektiren hastalıklardır (kan hastalıkları, kalp-damar hastalıkları, solunum sistemi hastalıkları idrar yolları ve üreme yolları hastalıkları, cilt ve deri hastalıkları, kanserler, endokrin ve metabolik hastalıklar, sinir sistemi hastalıkları).

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

Sık görülen bazı süreğen hastalıklar şunlardır:

- Astım
- Diyabet
- Epilepsi
- Kanser
- Kronik iltihaplı bağırsak hastalıkları (crohn hastalığı, ülseratif Kolit)
- HIV/AIDS
- Kistik fibroz

Pek çok durumda kişiye en çok sıkıntı veren, hastalığın kendisinden daha fazla yan etkileridir. Örneğin bir öğrenci hastalığı nedeniyle yorgunluk veya stresten şikâyetçi olabilir, aldığı ilaçlar uyku veya dalgınlık yapabilir. Bazıları için bunlar fiziksel veya yetisel engel oluşmasına neden olur. Fakat sağlıkla ilgili bu olumsuzluklar daha çok güç ve dayanıklılık sorunu olarak ön plana çıkmaktadır.

Dayanıklılık, stres altında uzun süreli çaba sürdürebilme becerisidir. Öğrencilerin dayanıklılık sorunları yaşamalarının çeşitli nedenleri vardır. Kimi dayanıklılık sorununun altında fiziksel yeti yitimleri veya bazı hareketlerin kişiye acı vermesi yatmaktadır. Bazı durumlarda ise sorun, gerekli olan dayanıklılık seviyesi ile ilgilidir; ağır bir iş yükü veya verilen okuma görevi kişinin kapasitesini aşabilir. Herhangi bir rahatsızlığından dolayı ilaç kullanan bir öğrencinin başkalarıyla aynı seviyede olmak için iki misli çaba göstermek zorunda olması, zihinsel dayanıklılığı zorlar. Bu öğrencilere ödev verirken zamana yayılmış ve olası gecikmeler için emniyet marjları tanınmış bir program yapmak gerekebilir. Özellikle okuldan uzak kaldığı dönemlerden sonra programı yakalamaları için bu gerekli olabilir.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

Dayanıklılık sorunu yaşayan öğrenciler kendilerini engelli olarak görmeyebilirler. Derse başvuru sırasında da özel ihtiyaçları olabileceğini belirtmemiş olabilirler. Aynı zamanda önyargılı davranılacağı düşüncesiyle çevreden korktukları için saklamış da olabilirler. Bu yüzden, görünürde hemen belli olmayan bu tür rahatsızlıklara sahip öğrencilere öğretmenlerin anlayış ve hoşgörüsüyle yaklaşmaları ve bunun gereği açıklanmalıdır.

Nasıl desteklenebilir?

- Öğitmen öğrencinin sağlığı ile ilgili endişe duyuyorsa bu konuyu kendisiyle görüşmelidir. Tabii ki öğretmen öğrencinin ilaç ve tedavi düzenine karışmamalıdır; ancak mevcut tedavi fayda etmiyor gibi görünüyorsa, öğretmen doktoruna danışmasını veya bir başka doktorla görüşmesini tavsiye edebilir.
- Bazen yeni ortamların stresi veya baskı astım gibi hastalıkları olanları olumsuz şekilde etkileyebilir. Öğrenciyi evindeymiş gibi hissettirmek, onu rahatlatıp kendisini güvende olduğuna ikna etmek önemlidir. Öğrenciye sınava hazırlanmaya yardımcı olmak veya ödevlerinde yol göstermek onun üzerindeki baskıyı azaltacaktır.
- Fiziksel çevre bazı durumları tetikleyebilir. Örneğin toz, duman veya rutubet astım krizine neden olabilir. Büyük ihtimalle öğrencinin ilacı yanında olacaktır, ancak öğretmen gerektiğinde yardım çağırabilme hakkının olduğunu bilmelidir.
- Bazı öğrencilerin ilaç almak, kendine iğne yapmak veya özel işlerini halletmek gibi özel sağlık işleri için kendine özel bir yere ihtiyacı olabilir. Nadir durumlarda öğrencinin yardıma ihtiyacı da olabilir. Bu, özellikle sa-

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

ha çalışması sırasında olduğu kadar, seminer veya sınav sırasında da ortaya çıkabilir.

- Bazı hastalıklarda diyet ve yemek saatleri son derece önemlidir ve buna da uyulması gerekir.
- Saha çalışmasının yarattığı stresin kimse farkında olmayabilir. Tıbbi sorunu olan öğrencilerin çok az bir kısmının sorunları olduğu dıştan anlaşılabilir. Öğitmenler bu ek strese karşı duyarlı olmalı, öğrenciler için gerekli düzenlemeleri planlamalıdır.
- Saha çalışması bazıları için sağlık ve güvenlik sorunları doğurabilir. Her ne kadar sağlık sorunları olan kişiler kendi kapasitelerinin ve kısıtlarının farkında olsalar bile, örneğin epilepsi gibi hastalıklar için özellikle laboratuvar koşulları, saha çalışmaları gibi hallerde öğretmenle durum değerlendirmesi yapılması gerekir.
- Sağlık sorunları nedeniyle bazen öğrenci dersi veya semineri kaçırabilir. Öğitmenler, bu öğrencilerin derslerinden geri kalmamaları için, okuma parçalarını, ders notlarını ve sınıfta dağıtılan kâğıtları kendilerine iletmelidirler.
- Öğrenci sadece belli sürelerle çalışabiliyorsa ödev teslim tarihlerinde ek süre verilmelidir. Ancak bu dikkat edilmesi gereken bir durumdur, zira bu iki tarafı keskin bıçağa benzer, bazen ödevlerin üst üste yığılması da söz konusu olabilir.
- Öğrencilere zaman yönetimi ve işlerini organize etmek konularında yardımcı olun. Görevleri küçük ve üstesinden gelebileceği parçalara bölün.
- Öğrenciye yardımcı olmak amacıyla sınıftan bir arkadaşı seçilebilir. Bu arkadaşı ona kattığı derslerin notlarını bulmasını sağlar.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

Nezaket kuralları

- Öğrencinin mahremiyetine saygılı davranın. Başka öğrencilerin yanında onun durumunu görüşmeyin.
- Öğrencinizin durumunu konu haline getirmeyin. Dersin ortasında yemek veya özel ihtiyaçlarını gidermek için izin isteyen öğrencinize karşı anlayışlı olun.
- Bazı öğrencilerin ilaç alma, kendine iğne yapma gibi özel sağlık işleri için, bazılarının da gün içinde dinlenmelerine imkân tanıyacak ayrı bir yere ihtiyaçları olabilir.

Akademik danışmana öneriler

- Öğrencinin rahatsızlığı, kullandığı ilaçlar ve ilaçların yan etkileri hakkında bilgi sahibi olmalısınız.
- Tıbbi sorunlara ilişkin fiziksel ortam, ek süre, ödev süresi ve benzeri konularda destek almak için Engelli Öğrenci Birimi ile iletişime geçin.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

ENGELSİZ BİLGİ MERKEZİ

18 Ocak 2012 tarihinde açılan Engelsiz Bilgi Merkezi, başta İstanbul Üniversitesi öğrencileri ve personeli olmak üzere tüm Türkiye'deki engellilerin bilgiye erişimi konusunda köprü görevi üstlenmiştir.

Aynı zamanda bir derleme kütüphanesine sahip olan İstanbul Üniversitesi Kütüphane Dokümantasyon Daire Başkanlığı İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesine bağlı olarak hizmet veren Engelsiz Bilgi Merkezi, kütüphanenin geniş koleksiyonu sayesinde talep edilen eseri dijitalleştirerek gün içerisinde e-kitap (word, jpg, pdf, txt vb.) olarak talep sahibine ulaştırabilmektedir.

Merkezde, ısı ve ses yalıtımına sahip ve sesli kitap oluşturma standartlarına uygun olarak düzenlenmiş iki adet kabinde sesli kitap üretimi gönüllüler tarafından yapılmaktadır. Braille alfabesiyle yazıcı çıktısı alınması, grafik ve şekillerin kabartma olarak hazırlanması verilen diğer hizmetlerdir. Merkez, tüm engelli gruplarının kullanımına yönelik olan yazılım ve donanımlarla takviye edilmiş 12 adet bilgisayara sahiptir. Bunlar, Merkezin faaliyet gösterdiği saatler içerisinde engelli kullanıcılarımız için tahsis edilmiştir.

Görme engeli ne olursa olsun, öğrencilerin basılı kitabı kimseye ihtiyaç duymadan okumalarını-dinlemelerini sağlayan cihazlar Merkezin salonunda hizmete sunulmuş durumdadır.

Temel hizmet noktası engellilerin bilgiye eşit ve engelsiz erişimini sağlamak olan Engelsiz Bilgi Merkezi, aynı zamanda toplumun engelli farkındalığının artırılması ve engellilerin hayatın her alanında yer alması için sosyal, kültürel ve bilimsel etkinlikler düzenlemeyi misyon edinmiştir.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

**İstanbul Üniversitesi
Özel Gereksinimli Öğrenciler İçin
Eğitimde Fırsat Eşitliği
Yönergesi**

İstanbul Üniversitesi Senatosu'nun
18 / 12 / 2014 tarihli kararıyla
kabul edilmiştir.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTİMDE FIRSAT EŞİTLİĞİ YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1 –(1) Bu Yönerge; İstanbul Üniversite-si'nde kayıtlı bulunan özel gereksinimli öğrencilerin karşılaştıkları dezavantajları ortadan kaldırmak ve onların Üniversitede akademik, sosyal ve kültürel ortamlara eşit fırsatlarla katılımlarını sağlamaya yö-nelik usul ve esasları düzenler ve kapsar.

Dayanak

MADDE 2 –(1) Bu Yönerge; 04/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinin (2) numara-lı alt bendi ile 14 üncü maddesine, 07/07/2005 tarih ve 25868 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Engelliler Hakkında Kanun ile 14/08/2010 tarih ve 27672 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yükseköğretim Kurumları Engelliler Danışma ve Koordi-nasyon Yönetmeliğine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 3 –(1) Bu Yönergede geçen;

a) Akademik Danışman: Özel gereksinimli öğ-rencilere akademik sorunları konusunda danışman-lık yapan öğretim elemanını,

b) Birim: İstanbul Üniversitesi bünyesinde bulu-nan Enstitü, Fakülte ve Yüksekokulu,

c) Ders: İstanbul Üniversitesi'nde ön lisans, li-sans ve lisansüstü eğitim programlarında verilen zorunlu ve seçmeli dersleri,

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

ç) Engelsiz Bilgi Merkezi: İstanbul Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi Öğrenci Koordinatörlüğü ile işbirliği yaparak İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı bünyesinde özel gereksinimli öğrenci ve personele hizmet veren merkezi,

d) Merkez: İstanbul Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezini,

e) Müdür: Merkez Müdürünü,

f) Öğrenci Koordinatörlüğü: Merkeze bağlı olan özel gereksinimli öğrenci destek hizmetlerini koordine eden birimi,

g) Özel Gereksinimli Öğrenci: Bedensel, zihinsel, duyuşal, psiko-sosyal yeteneklerini kullanma ve toplum yaşamına uyum sağlama ile günlük ihtiyaçlarını karşılamada desteğe ihtiyacı olan öğrenciyi,

ğ) Rektör: İstanbul Üniversitesi Rektörünü,

h) Senato: İstanbul Üniversitesi Senatosunu,

ı) Sınav: İstanbul Üniversitesi'nde ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim programlarında yapılan bütün sınavları,

i) Üniversite: İstanbul Üniversitesini,

j) Yönetim Kurulu: Merkezin Yönetim Kurulunu, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Eğitim-Öğretim Uygulamaları

Ders uygulamaları

MADDE 4 –(1) Özel gereksinimli öğrencilerin fırsat eşitliği çerçevesinde öğrenim görebilmesi ve başarılarının olumsuz etkilenmemesi için ders öncesinde, sırasında ve sonrasında aşağıdaki hususlara riayet edilir:

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

a) Ders izlencelerine “Engel durumunuzdan ötürü herhangi bir akademik uyarlamaya ihtiyaç duyuyorsanız lütfen benimle iletişime geçiniz” cümlesi eklenir.

b) Öğretim elemanları Öğrenci Koordinatörlüğü tarafından gönderilen özel gereksinimli öğrencilere ilişkin kişisel verileri gizli tutmakla yükümlüdür.

c) Öğretim elemanları özel gereksinimli öğrencilere yönelik ders materyali konusunda Öğrenci Koordinatörlüğü ve Engelsiz Bilgi Merkezi ile işbirliği yapar.

ç) Sınıflarda özel gereksinimli öğrencilerin oturma ihtiyaçlarını karşılayacak tedbirler alınır.

d) Öğretim elemanları özellikle işitme engelli öğrencilerin talebi halinde derslerini yüzü sınıfa dönük olarak anlatır.

e) İşitme cihazı kullanan öğrencilerin talebi doğrultusunda dersliklerdeki arka plan gürültüsünü ve yansımayı azaltan FM (Frequency Modulation) sistemleri temin edilir.

f) Engel durumundan kaynaklanan ihtiyaçlarına göre özel gereksinimli öğrencilerin objektif konuların işlendiği dersleri ses kayıt cihazı ile kaydetmesine izin verilir.

g) Bilgisayarla yapılan uygulamalı derslerde hiç görmeyen ya da az gören öğrencilerin kullanabileceği bilgisayarlar bulundurulur. Bu bilgisayarlara erişilebilirliği sağlayan gerekli programlar yüklenir ya da gerekli donanım takviyesi yapılır.

ğ) Hiç görmeyen ya da az gören öğrencilerin dersle ilgili görsel materyalleri görenlerle eşit miktarda kavrayabilmesi için dersi veren öğretim elemanı tarafından sesli betimleme yapılır.

h) Özel gereksinimli öğrenciler, talepleri ve gerekçeleri Öğrenci Koordinatörlüğü tarafından uygun bulması halinde, kısa süreli olarak bölümleri ile ilgili dersleri, ikinci öğretim veya Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi ders programlarından takip edebilirler.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

i) Özel gereksinimli öğrencilere verilen ödev ve projeler bu öğrencilerin engel grubu dikkate alınarak uyarlanır.

i) Maddi güçlüğü olan özel gereksinimli öğrencilerin eğitimle ilgili olan özel nitelikli araç ve gereçleri Öğrenci Koordinatörlüğü tarafından imkânlar ölçüsünde temin edilir ve öğrenciye süreli olarak teslim edilir.

j) Eğitim-öğretim yılı başında Öğrenci Koordinatörlüğü tarafından özel gereksinimli öğrencilere oryantasyon toplantısı yapılır.

Sınav uygulamaları

MADDE 5 – (1) Sınav öncesinde, sırasında ve sonrasında özel gereksinimli öğrencilerin fırsat eşitliği çerçevesinde öğrenim görebilmesi ve başarılarının olumsuz etkilenmemesi için Öğrenci Koordinatörlüğü'nden destek talep edilebilir ve aşağıdaki hususlara riayet edilir:

a) Sınav salonlarının seçimi, farklı engel grupları çerçevesinde değerlendirilerek ve erişilebilirlik kuralları da göz önünde bulundurularak yapılır,

b) Sınav görevlilerince sınav saatleri, sınav yerleri ve soruları vb. gibi duyurular engel grupları göz önünde bulundurularak yapılır.

c) Özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaç duymaları halinde sınavlara yardımcı araç ve gereç ile (işitme cihazı, teleskopik gözlük, prizmatik gözlük, büyüteç vb.) girmelerine izin verilir.

ç) Hiç görmeyen ya da az gören öğrencilerin yazılı sınavlarına refakat edecek, sınav olunan ders ile ilgili terminolojiye hâkim olan okuyucu – işaretleyici gözetmen görevlendirilir.

d) Özel gereksinimli öğrencilere zorunlu olması durumunda bilgisayar ortamında da sınav yapılabilir.

e) Hiç görmeyen ya da az gören öğrencilere özel ihtiyaçları doğrultusunda farklı formatlarda (büyütülmüş punto, kabartma yazı, ses dosyası, vb.) soru kâğıdı hazırlanır.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

f) Görme, işitme zorluğu ve dikkat eksikliği, hiperaktivite, disleksi – disgrafi, distoni v.b. gibi sorunlar yaşayan özel gereksinimli öğrencilerin talebi ve Öğrenci Koordinatörlüğünün uygun bulması halinde bu öğrencilerin bir gözetmen eşliğinde tek kişilik bir ortamda sınav olmaları sağlanır.

g) Konuşma (kekemelik, afazi, disfazi, vb.) ve işitme bozukluğu olan öğrenciler için sözlü sınav uygulamalarında uyarılama veya uygun ölçme ve değerlendirme metotları kullanılır.

ğ) Okuyucu - işaretleyici / yazıcı ya da büyük puntolu soru kâğıdı ya da kitapçığı ile sınava giren görme engelli öğrencilere, doğuştan ağır işitme engeli olanlara, yazma ve hareket güçlüğü çeken öğrencilere ve Öğrenci Koordinatörlüğü tarafından ek süre ihtiyacı tespit edilen öğrencilere “sınav süresinin yarısı kadar” ek süre verilir. Bu ek süreye sınava hazırlık ve yerleşme süresi dahil değildir.

h) Özel gereksinimli öğrencilere kullandıkları ilaç, tıbbi malzeme vb. ile sınava girmelerine izin verilir.

ı) Sınav esnasında ihtiyaç duyulması halinde, özel gereksinimli öğrencilerin, karşılaşılabilecekleri biyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarından dolayı, görevli nezaretinde, geri dönmek kaydıyla sınava kısa süreliğine ara vermesine sınav görevlisi tarafından izin verilebilir.

(2) Bu hususların uygulanması, akademik danışmanın sorumluluğundadır.

Ders muafiyeti ve intibak

MADDE 6 –(1) Özel gereksinimli öğrencilerin özel durumları nedeniyle almaları mümkün olmayan teorik ve uygulamalı dersler için muafiyet yerine, ilgili birimin onayı ile öğrencinin durumuna göre akademik danışmanın ve dersi veren öğretim üyesinin görüşleri doğrultusunda intibak yapılması veya intibakın mümkün olmadığı durumlarda öğrencinin muaf tutulmasının istendiği dersin niteliğine göre (zorunlu / seçimlik) aynı kredide başka bir dersi seçmesi sağlanır.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

Kısmi zamanlı öğrenci ve gönüllü öğrenci desteği

MADDE 7 –(1) Özel gereksinimli öğrencilere, Öğrenci Koordinatörlüğü tarafından gerekli görülen durumlarda ders çalışma konusunda kısmi zamanlı öğrenci veya gönüllü öğrenci destek hizmeti verilebilir.

(2) Bu hizmetin sağlanması için;

a) Öğrenci Koordinatörlüğü her eğitim ve öğretim yılı başında tespit edilen ihtiyaca göre Üniversiteden kısmi zamanlı öğrenci talebinde bulunur.

b) Kısmi zamanlı öğrenci veya gönüllü öğrencinin, özel gereksinimli öğrencinin eğitim gördüğü alanla ilişkili olmasına dikkat edilir.

c) Öğrenci Koordinatörlüğü özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda, tahsis edilen kısmi zamanlı öğrenci veya gönüllü öğrencilerin verecekleri destek hizmetini koordine eder.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Hizmetlere Erişim

Mimari erişilebilirlik

MADDE 8 –(1) Özel gereksinimli öğrencilerin Üniversitenin açık ve kapalı mekanlarında güçlük çekmeden erişimlerinin sağlanması için aşağıdaki düzenlemeler yapılır:

a) Üniversitenin yeni yapılanmasında yer alacak tüm mimari alanlar, özel bir ek tasarıma veya düzenlemeye gerek duyulmaksızın, mümkün olduğunca (özel gereksinimli öğrenciler de dikkate alınarak) herkes tarafından kullanılabilir şekilde, ulusal ve uluslararası standartlara uygun olarak tasarlanır.

b) Mevcut ve tarihi binalarda mimari erişilebilirliğe ve dersliklere yönelik ulusal ve uluslararası standartlar göz önüne alınarak, yapı ya da mekâna uygun ve uyarlanabilen projelerle gerekli tadilatlar yapılır.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

c) Hareket engeli olan öğrenciye mevcut asansörlerin kullanım izni verilir.

ç) Öğrenci Koordinatörlüğü özel gereksinimli öğrencinin kayıtlı olduğu birime ulaşımı konusunda imkanlar ölçüsünde destek sağlar.

d) Hiç görmeyen ya da az gören öğrencilerin dersliklerini kimsenin yardımı olmadan bulabilmeleri için binalar içinde kabartma yazı dâhil gerekli tedbirler alınır.

Bilgiye erişim

MADDE 9 -(1) Üniversitenin kullandığı tüm elektronik sistemler ve teknolojiler özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçlarına göre düzenlenir. Özel gereksinimli öğrencilerin Üniversitenin web tabanlı hizmetlerine erişebilmeleri için verilen bütün web hizmetleri W3 standartları göz önünde bulundurularak hazırlanır. Üniversite web sitesi ana sayfası, Üniversiteye bağlı birimlerin internet sayfaları, öğrenci otomasyon sistemi ve web tabanlı eğitim yapan bölümler gelişen ve değişen teknolojiler kullanılarak geliştirilir ve düzenli olarak güncellenir.

(2) Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim aldıkları bölümlerin kütüphanelerinden talep ettikleri yayınlar, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na uygun olarak istedikleri formatta çoğaltılır veya ödünç olarak verilir.

(3) Engelsiz Bilgi Merkezi tarafından özel gereksinimli öğrencilerin dersleriyle ilgili ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunacak her türlü materyal, talebi doğrultusunda öğrencinin istediği formatta (MP3, Braille, MS Word, PDF vb.) hazırlanır.

Sağlık ve rehabilitasyon hizmetlerine erişim

MADDE 10 -(1) Üniversitede eğitim gören özel gereksinimli öğrencilerin İstanbul Üniversitesi Hastaneleri ve Mediko Sosyal Merkezinden öncelikli olarak yararlanmaları için gerekli düzenlemeler yapılır.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

(2) Üniversitede eğitim gören özel gereksinimli öğrencilerin engellilik raporu alma veya yenilemeleri sürecinde kendilerine öncelik ve kolaylık sağlanır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

İyi tutum

MADDE 11 –(1) Üniversitede görev yapan her düzeydeki akademik ve idari personel özel gereksinimli öğrencilere iyi tutum sergilemelidir.

(2) Akademik ve idari personelin iyi tutumla ilgili Merkez tarafından yürütülen bilinç düzeyini arttırma amaçlı hizmet içi eğitimlere katılımı sağlanır.

(3) Akademik personelin sınav ve ders uygulamalarına yönelik engel gruplarına uygun materyal hazırlama ve danışmanlık konusundaki hizmet içi eğitimlere katılmaları sağlanır.

Sosyal ve kültürel etkinlikler ve imkanlar

MADDE 12 –(1) Üniversite, özel gereksinimli öğrencilerin Üniversitenin düzenlediği kültür ve spor etkinliklerine katılmalarını teşvik eder ve bu konuda gerekli kolaylıkları sağlar.

(2) Üniversite, özel gereksinimli öğrencilerin yaratıcı, sanatsal ve entelektüel kapasitelerini geliştirme ve kullanmaları için imkânlar ölçüsünde gerekli tedbirleri alır.

(3) Öğrenci Koordinatörlüğü maddi güçlüğü bulunan özel gereksinimli öğrencilerin burs ve yurt ihtiyaçlarının karşılanması için destek hizmeti verir.

(4) Öğrenci Koordinatörlüğü özel gereksinimli öğrencilere istihdam imkânları ve mesleklere ilişkin bilgilendirme yapar.

Hizmetlerden yararlanma

MADDE 13 –(1) Bu Yönergede belirtilen hizmetlerden yararlanılabilmesi için İstanbul Üniversitesin-

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

de eğitim alan özel gereksinimli öğrencilerin Öğrenci Koordinatörlüğüne yazılı olarak başvurması gerekir.

Afet ve Acil durumlar

MADDE 14 -(1) Afet ve acil durumlarda özel gereksinimli öğrencilerin buldukları mekanı güvenli bir şekilde terk edebilmeleri için ilgili birim tarafından gerekli düzenlemeler yapılır.

Hüküm bulunmayan haller

MADDE 15 -(1) Bu Yönergede hüküm bulunmayan hallerde, özel gereksinimli öğrencinin kayıtlı olduğu birimin yazılı talebi üzerine, Üniversite, Merkezin görüşünü alarak gerekli kararı verir ve uygulamayı yapar.

Yürürlük

MADDE 16 -(1) Bu Yönerge İstanbul Üniversitesi Senatosu tarafından kabul edildiği tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 17 -(1) Bu Yönerge hükümlerini İstanbul Üniversitesi Rektörü yürütür.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

FORMLAR

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

İÜ

**Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi
Engelli Öğrenci Başvuru Formu**

Öğrenciye Ait Bilgiler

Ad/Soyadı:.....

Öğrenci Numarası:.....

.Bölüm:.....

Doğum Tarihi:

Ev Telefonu/.....

Cep Telefonu.....

E-Posta:.....

Sınıf: • Hazırlık • 1 • 2 • 3 • 4

• Yüksek Lisans / Doktora

Adres:.....

Engel Türü (Belgelendirebileceğiniz engel türlerinizi işaretleyin)

- Görme Engeli
- Hareket Engeli
- İşitme Engeli
- Konuşma ve Dil Engeli
- Ruhsal ve Duygusal Engel
- Öğrenme Güçlüğü
- Süreğen Engelli
- Diğer

Hangi Uyarlamayı Almayı Talep Ediyorsunuz?

- Oryantasyon
- Bağımsız Hareket Eğitimi
- Sınıfta ses kaydı yapılması
- Türk İşaret Dili (TİD) Desteği
- Ses Kayıt Cihazı
- Sınıf İçi Ses Düzeninin Sağlanması
- Büyük Baskı Materyaller
- Braille Materyalleri
- Sözlü Test
- Sınıf içinde Oturma Yerini Tercih Etme
- Ödev Verilme Şeklinin Değişikliği
- Sınav Esnasında Okuyucu
- Ek süre verilmesi
- Acil Durumda Yetkili Kişi
- Barınma/Yurt

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

- Diğer:.....
- Mimari Düzenleme

Uyarlama desteği almak istenen dönem:

- Güz:
- Bahar:
- Akademik Yıl:
-

Engelli Öğrenci Koordinatörlüğü tarafından değerlendirilebileceğini düşündüğünüz diğer bilgileri aşağıda verilen alanda belirtiniz.....
.....

Öğrenci Hizmet Başvuru Formunda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Talepte bulunduğum uyarlamaların Engelli Öğrenci Koordinatörü/Yardımcısı ile yapacağım görüşme ve tarafınıza sunmuş olduğum belgelerin ayrıntılı değerlendirilmesi sonrasında belirleneceğini kabul ediyorum.

Öğrenci/İmza :

Tarih:

Koordinatör/Yardımcısı/İmza:

Tarih:

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

İÜ

Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi

Engelli Öğrenci Bilgi Paylaşım Formu

Adı Soyadı / Doğum tarihi

Öğrenci No/Bölümü

Öğrenci Kayıt Yılı

Ev/Cep Telefonu

E-Posta Adresi

Öğrenci ile ilgilenen Akademik Danışmanın Adı

Engel Türü/Derecesi/Raporu
var mı?

Aldığı Destek ve Burslar

Öğrencinin İlgi Duyduğu Alanlar

Katıldığı Öğrenci Kulüp ve Etkinlikler Hakkında Bilgi

Engelli Öğrenci Birimi Koordinatörünün Öğrenciye Ait Akademik Danışmanla Paylaşacağı Özel Bilgiler

Öğrenci

İmza:

Tarih:

Koordinatör/Yardımcısı

İmza:

Tarih: Akademik Danışman İmza:

Tarih:

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

İÜ

**Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi
Özel Gereksinimli Öğrencilere İlişkin Öğretim Üyesi
Bilgilendirme Formu**

Öğretim Üyesinin Adı/Soyadı:

Unvanı:

Akademik Uyarılama Talep Eden

Öğrencinin Adı-Soyadı:

Öğrenci No:

Fakülte/MYO/YO/Bölümü:

Dersin Adı/Kodu:

Yukarıda bilgileri verilen öğrenci dersinizi almaktadır. Engelli Öğrenci Koordinatörlüğü İstanbul Üniversitesi Eğitimde Fırsat Eşitliği Yönergesi doğrultusunda; öğrencinin derse katılımının desteklenmesi ve derste başarılarının artırılması için gerekli olan aşağıdaki uyarlamaların yapılmasını uygun görmektedir.

SINIF İÇİ UYARLAMA

/SINAV UYARLAMA

• Ses Kaydı	• Ek süre verilmesi
• Sınıf İçi Etkinlik ve
Ödevler İçin Ek Süre Verilmesi	• Sözlü Sınav
• Destekleyici İletişim
Donanımı	• Destekleyici Teknoloji
/Bilgisayar
• Dersten önce hazırlanmış
ve büyütülmüş ders materyali	• Yazıcı/Okuyucu
• Dersi ön sıradan dinlemek
için yer ayrılması	• Mimari Uyarılama
• Sınav Ortamının
Engel türüne uygun olması	• Diğer

Süreçle ilgili olarak destek almak isterseniz lütfen Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi Engelli Öğrenci Koordinatörlüğünü 0212440000 (dahili tlf.:10595; Avcılar dahili tlf.: 17365) numaralı telefondan arayarak veya yilmam1987@gmail.com, altinsa@istanbul.edu.tr ile enuygar@istanbul.edu.tr adresine e-posta göndererek iletişime geçiniz.

Yukarıda belirtilen hususlardaki eksikliklerin mümkün olan en kısa zamanda yardımlarınızla giderilmesinin, özel gereksinimli öğrencileriniz için elzem teşkil ettiğini bu vesileyle bir kez daha hatırlatmak isteriz. Sizlerin duyarlılığı ve sorumluluk bilinci taşıyan

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

davranışlarınızla, tüm engelleri aşacağımıza ve dile getirilen olumsuzlukların tekrarlanmayacağına inanıyoruz.

Yukarıda belirtilen uyarlamalara ilişkin olarak Engelli Öğrenci Koordinatörü/Koordinatör Yardımcısı ile görüştüğümü ve bu uyarlama formunun akademik danışmanım ve öğretim elemanı ile paylaşılmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Öğrenci Adı-Soyadı:

İmza:

Tarih: Koordinatör/ Yardımcısı Adı-Soyadı:

İmza:

Tarih:

Akademik Danışman Adı-Soyadı:

İmza:

Tarih: Öğretim Üyesi Adı-Soyadı:

İmza:

Tarih:

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

İÜ

**Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi
Cihaz Teslim Formu**

Cihazın Modeli/Markası:

Demirbaş No:

Yukarıda model ve demirbaş numarası yazılı.....cihaz/cihazları eksiksiz ve tamamen çalışır halde teslim aldığımı, kullandığım süre içinde bozulması durumunda Engelli Öğrenci Koordinatör/Yardımcısı'nı bilgilendireceğimi, aksi takdirde bozulan cihazın bedelini karşılayacağımı ve eğitim-öğretimimin sonunda teslim edeceğimi kabul ediyorum.

Teslim Alan: Öğrenci

Adı/Soyadı:

İmza:

Tarih:

Teslim Eden: Koordinatör/Yardımcısı

Adı/Soyadı:

İmza:

Tarih:

Teslim Eden: Öğrenci

Adı/Soyadı:

İmza:

Tarih:

Teslim Alan: Koordinatör/Yardımcısı

Adı/Soyadı:

İmza:

Tarih:

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

KAYNAKLAR

- European Union Education and Culture DG, Q4S. *QATRAIN for students. 2 Ocak 2015 tarihinde* <http://www.engelsizegitim.com> adresinden erişildi.
- Ortadoğu Teknik Üniversitesi. (2013). *Engelli öğrencilerin akademik ortamlarda desteklenmesi öğretim eleman kılavuzu*. Ankara: Ortadoğu Teknik Üniversitesi. 12 Mart 2015 tarihinde <http://engelsiz.metu.edu.tr/sites/engelsiz.metu.edu.tr/files/images/EOB%20Turkce%20Ogretim%20Elemani%20Kilavuzu.pdf> adresinden erişildi.
- T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. (2007). *Aile eğitim rehberi: işitme özürlüler*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. (2007). *Aile eğitim rehberi: ortopedik özürlüler*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

İLETİŞİM

İstanbul Üniversitesi Engelliler Uygulama Ve Araştırma (Enuygar) Merkezi

Adres: Takvimhane Cad. No:19 K:1
Süleymaniye/Fatih/İstanbul
Telefon: 0212 4400000 (dahili: 12872)
Faks: 0212 4400035
E-Posta: enuygar@istanbul.edu.tr
Web: enuygar.istanbul.edu.tr
engelsiz.istanbul.edu.tr

İstanbul Üniversitesi ENUYGAR Öğrenci Birimi

Beyazıt Yerleşkesi
Adres: Bozdoğan Kemerı Cad. Taşdelen Sok. (İktisat Fakültesi içi) Tarihi Taş Odalar, No-18-19
Süleymaniye/Beyazıt /İstanbul
Telefon: 0212 440 00 00 (dâhili: 10595)

Avcılar Yerleşkesi
Adres:Sosyal Tesisler Binası, No:6
Avcılar/İstanbul
Telefon: 0212 440000(dâhili: 17365)

Sanat Atölyesi
Beyazıt Yerleşkesi
Adres: Bozdoğan Kemerı Cad. Taşdelen Sok. (İktisat Fakültesi içi) Tarihi Taş Odalar, No-19
Süleymaniye/Beyazıt /İstanbul
Telefon: 0212 440 00 00 (dâhili: 10595)

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ENGELLİLER UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
ENGELLİ ÖĞRENCİ BİRİMİ

